

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

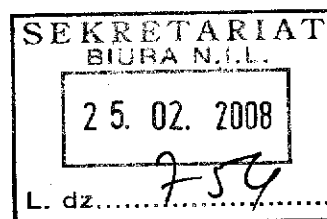
UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/32/2008

KORZYSTANIE ZE ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

„WARUNKI ŻYCIOWE SPOŁECZEŃSTWA POLSKIEGO: PROBLEMY I STRATEGIE”

WARSZAWA, LUTY 2008

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
12 października 2007 roku

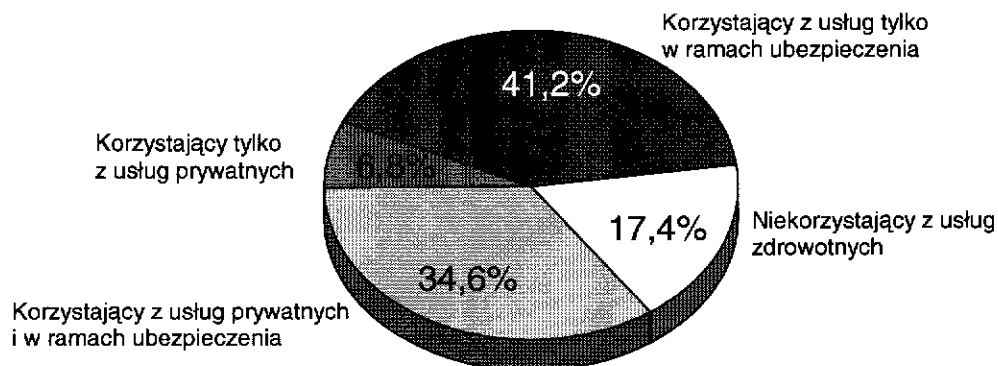
W ramach badania dotyczącego szeroko pojętych warunków życiowych Polaków¹ podjęliśmy próbę opisu zróżnicowania społeczeństwa polskiego, jeśli chodzi o korzystanie ze świadczeń zdrowotnych i dostęp do nich. Analizy obejmują zarówno segmentację ze względu na pozycję społeczną, jak i zróżnicowania geograficzne. Badaliśmy korzystanie przez pacjentów ze świadczeń otrzymywanych w ramach obowiązkowego ubezpieczenia oraz usług opłacanych przez nich z własnych środków.

KORZYSTANIE ZE ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH

W ciągu półrocza poprzedzającego badanie większość dorosłych Polaków (82,6%) korzystała, z powodu stanu zdrowia własnego lub dziecka, ze świadczeń zdrowotnych (w ramach ubezpieczenia lub na własny koszt). Trzy czwarte pacjentów (75,8%) leczyło się w ramach ubezpieczenia. Z usług prywatnych, odpłatnie, korzystało ponad dwie piąte ogółu badanych (41,4%), co stanowi połowę wszystkich pacjentów. Większość osób leczących się prywatnie korzystała także ze świadczeń w ramach ubezpieczenia, a jedynie nieliczni (6,8% ogółu) leczyli się wyłącznie na własny koszt. Wydaje się, że placówki prywatne uzupełniają ofertę NFZ – proponują usługi, które trudno uzyskać w ramach ubezpieczenia (np. ze względu na długi okres oczekiwania) albo też nieobjęte ubezpieczeniem. Niektórzy pacjenci decydują się na kupno usług medycznych przekonani o ich wyższej jakości.

¹ Badanie „Warunki życiowe społeczeństwa polskiego: problemy i strategie” realizowano od września do listopada 2007 roku na reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski (N=38 866).

RYS. 1. KORZYSTANIE ZE ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH (W RAMACH UBEZPIECZENIA I PRYWATNIE) W CIĄGU SZEŚCIU MIESIĘCY POPRZEDZAJĄCYCH SONDAŻ

Kobiety leczą się częściej niż mężczyźni – znacznie mniej z nich twierdzi, że w półroczu poprzedzającym badanie w ogóle nie korzystały z usług zdrowotnych.

Wiek, co oczywiste, wiąże się z korzystaniem z usług opieki zdrowotnej. Najstarsi respondenci leczą się częściej niż pozostali, jednak w większości – jedynie w ramach ubezpieczenia zdrowotnego. Wśród respondentów w wieku 65 lat i starszych szczególnie mało jest osób leczących się odpłatnie.

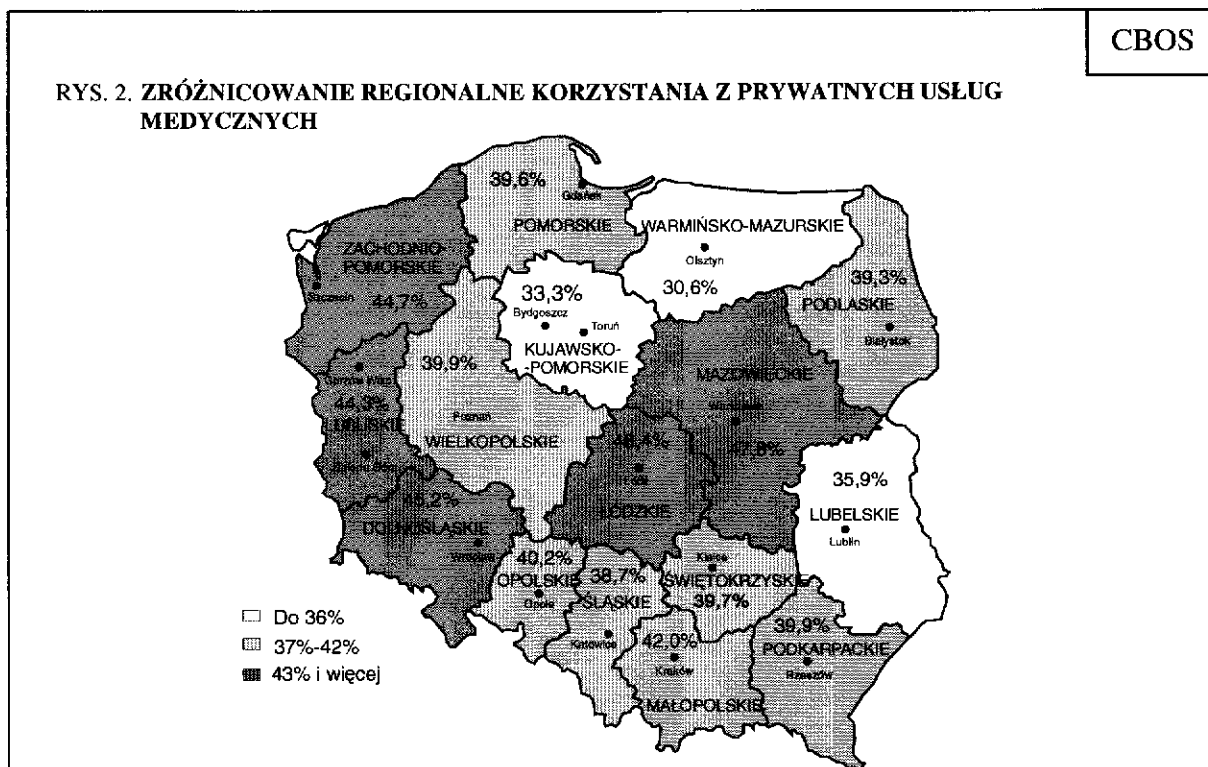
Na usługi odpłatne decydują się osoby wykształcone i zamożne: im wyższy poziom wykształcenia, a także lepsza sytuacja materialna, tym częstsze deklaracje o korzystaniu z takich usług. Najwięcej płacących za leczenie jest wśród osób zaliczających się do kadry kierowniczej i inteligencji, a także wśród przedsiębiorców. Stosunkowo często z usług za dodatkową opłatą korzystają także pielęgniarki. Najrzadziej ponoszenie opłat za leczenie deklarują robotnicy (oprócz górników), rolnicy, a także emeryci, renciści i bezrobotni.

Osoby mieszkające w największych miastach częściej niż pozostali płacą za leczenie, częściej też w ogóle się leczą.

Tabela 1

Cechy socjodemograficzne		Niekorzystający ze świadczeń zdrowotnych	Korzystający z usług tylko w ramach ubezpieczenia	Korzystający tylko z usług prywatnych	Korzystający z usług prywatnych i w ramach ubezpieczenia
		w procentach			
Ogółem		17,4	41,2	6,8	34,6
Płeć	Mężczyźni	22,6	39,1	7,5	30,7
	Kobiety	12,4	43,3	6,0	38,3
Wiek	18-24 lata	23,9	37,0	8,7	30,4
	25-34	18,0	31,6	9,4	41,0
	35-44	16,6	34,9	6,9	41,5
	45-54	18,2	40,0	7,1	34,7
	55-64	15,5	49,7	4,9	29,9
	65 lat i więcej	11,4	59,7	2,2	26,7
Miejsce zamieszkania	Wieś	20,8	45,4	5,7	28,1
	Miasto poniżej 20 tys.	17,8	39,7	7,4	35,1
	od 20 tys. do 49 999	16,5	38,1	7,4	38,1
	od 50 tys. do 99 999	19,1	39,0	5,6	36,2
	od 100 tys. do 499 999	13,6	42,5	5,7	38,2
	500 tys. i więcej mieszkańców	11,6	33,1	11,1	44,2
Dochody na jedną osobę	Do 300 zł	21,3	57,4	2,6	18,7
	301-500	19,6	48,9	3,9	27,7
	501-900	16,6	47,7	4,8	30,9
	901-1200	14,0	42,1	5,9	38,0
	Powyżej 1200 zł	13,9	30,4	10,4	45,3
	Brak danych	18,9	36,5	8,3	36,2
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	18,5	67,8	2,0	11,7
	Podstawowe	20,0	59,1	2,8	18,0
	Gimnazjalne	28,8	47,6	4,8	18,9
	Zasadnicze zawodowe	21,6	46,9	4,5	27,0
	Niepełne średnie	13,5	44,3	4,8	37,4
	Średnie ogólnokształcące	17,0	37,9	7,8	37,3
	Średnie zawodowe	15,8	38,0	7,4	38,7
	Pomaturalne	10,8	32,6	10,9	45,7
	Niepełne wyższe	16,8	26,9	10,4	45,9
	Wyższe licencjackie lub zawodowe	13,7	27,4	10,8	48,1
	Wyższe magisterskie	9,8	21,5	12,1	56,6
	Wyższe ze st. co najmniej doktora	10,4	12,6	23,3	53,8
	Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kierownicza	9,5	19,2	16,5
Inżynierowie		16,3	16,5	13,5	53,7
Lekarze		20,4	22,9	16,0	40,7
Prawnicy		9,8	22,6	16,3	51,4
Nauczyciele		7,5	21,6	8,4	62,5
Pozost. specjaliści z wyższ. wyksz.		14,6	18,8	13,2	53,4
Specjaliści niższego szczebla		12,5	25,4	10,1	52,0
Mistrzowie-technicy		16,8	30,4	10,1	42,8
Pielęgniarki, położne, sanitariusze		9,7	36,1	6,5	47,7
Pracownicy usług		19,4	38,3	6,9	35,4
Górnicy		16,1	35,9	5,7	42,2
Inni robotnicy wykwalifikowani		24,1	39,6	7,0	29,3
Robotnicy niewykwalifikowani		27,5	42,9	5,0	24,5
Robotnicy najemni w rolnictwie		30,2	43,4	3,5	23,0
Rolnicy		21,4	42,4	6,4	29,8
Pracujący na własny rachunek		17,4	20,3	18,1	44,3
Bierni zawodowo	Uczniowie, studenci	23,1	35,2	9,3	32,4
	Renciści	11,8	60,1	2,6	25,5
	Emeryci	12,2	56,3	2,8	28,8
	Bezrobotni	25,6	44,3	4,8	25,4
	Zajmujący się domem	13,1	44,3	4,4	38,2
	Niepracujący z innych powodów	12,8	49,3	6,8	31,1

Najwięcej osób korzystających z usług prywatnych jest w Mazowieckim i Łódzkim, a także na zachodzie kraju: w Zachodniopomorskim, Lubuskim i Dolnośląskim. Najmniej jest ich w województwach warmińsko-mazurskim i kujawsko-pomorskim, a także w lubelskim.

Uwzględniono wszystkich respondentów korzystających z usług prywatnych

Respondenci korzystali najczęściej z porady lekarza ogólnego. Ogółem 68,9% Polaków kontaktowało się ze swoim lekarzem w ramach NFZ. Z lekarzem specjalistą konsultowało się 42,3% mieszkańców Polski, a niewiele mniej osób (35,8%) deklaruje korzystanie w półroczu poprzedzającym badanie z usług laboratorium analitycznego lub innej placówki w celu zrobienia badań diagnostycznych.

Wizytę u dentysty lub w pracowni protetycznej w ramach NFZ deklaruje łącznie 27,7% respondentów. Mniej więcej co siódmy ankietowany (13,9%) był w ramach ubezpieczenia w szpitalu, a 12,3% korzystało łącznie z innych refundowanych usług medycznych.

Z prywatnych usług medycznych respondenci korzystali rzadziej niż w ramach NFZ. Wyjątkiem od tej reguły jest leczenie stomatologiczne.

Stosunkowo niewielu respondentów było na własny koszt w szpitalu (1,5% wskazań), relatywnie rzadkie były też wizyty ankietowanych u prywatnego lekarza ogólnego (7,4%)

i badania diagnostyczne przeprowadzane na własny koszt (8,9%). Ponad dwukrotnie częściej korzystali pacjenci z konsultacji ze specjalistą w ramach NFZ (42,3%) niż z prywatnej porady lekarza specjalisty (20,7%).

Nieco inaczej przedstawia się korzystanie z prywatnych usług dentystycznych i protetycznych: osób leczących się prywatnie (30,9%) jest nieznacznie więcej niż w ramach NFZ (27,7%).

Tabela 2

Usługi	Odsetki korzystających w ciągu sześciu miesięcy poprzedzających sondaż z wymienionych usług medycznych	
	w ramach ubezpieczenia	prywatnie
– dentysty (stomatologa) lub pracowni protetycznej	27,7	30,9
– lekarza ogólnego	68,9	7,4
– lekarza specjalisty	42,3	20,7
– laboratorium analitycznego lub innej placówki (badania diagnostyczne)	35,8	8,9
– pobyt w szpitalu	13,9	1,5
Inne usługi medyczne	12,3	4,0

Okolo jednej piątej pacjentów korzystających ze służby zdrowia w ramach ubezpieczenia miało jakieś trudności lub kłopoty z uzyskaniem porady i pomocy lekarskiej albo innych świadczeń medycznych.

Tabela 3

Czy korzystając w tym okresie (w ciągu ostatniego półrocza) ze służby zdrowia w ramach ubezpieczenia miał(a) Pan(i) jakieś trudności lub kłopoty w uzyskaniu porady i pomocy lekarskiej albo innych świadczeń medycznych?	Odpowiedzi	
	osób <u>korzystających ze świadczeń w ramach ubezpieczenia</u> w ciągu sześciu miesięcy poprzedzających sondaż	ogółu respondentów
	w procentach	
Tak	20,6	16,0
Nie	79,4	61,7

Trudności z uzyskaniem świadczeń mieli najczęściej mieszkańcy największych miast, a najrzadziej – respondenci ze wsi i najmniejszych miast. Być może na te wyniki ma wpływ brak odpowiednich placówek w małych miejscowościach – respondenci nie spotkali się z trudnościami, bo nie mieli do kogo zwrócić się o usługę.

Tabela 4

		Czy korzystając w tym okresie ze służby zdrowia w ramach ubezpieczenia miał(a) Pan(i) jakieś trudności lub kłopoty w uzyskaniu porady i pomocy lekarskiej albo innych świadczeń medycznych?	
		Tak	Nie
		w procentach	
Ogółem		20,6	79,4
Miejsce zamieszkania	Wieś	16,8	83,2
	Miasto poniżej 20 tys.	17,7	82,3
	od 20 tys. do 49 999	21,2	78,8
	od 50 tys. do 99 999	22,2	77,8
	od 100 tys. do 499 999	22,7	77,3
	500 tys. i więcej mieszkańców	29,7	70,3

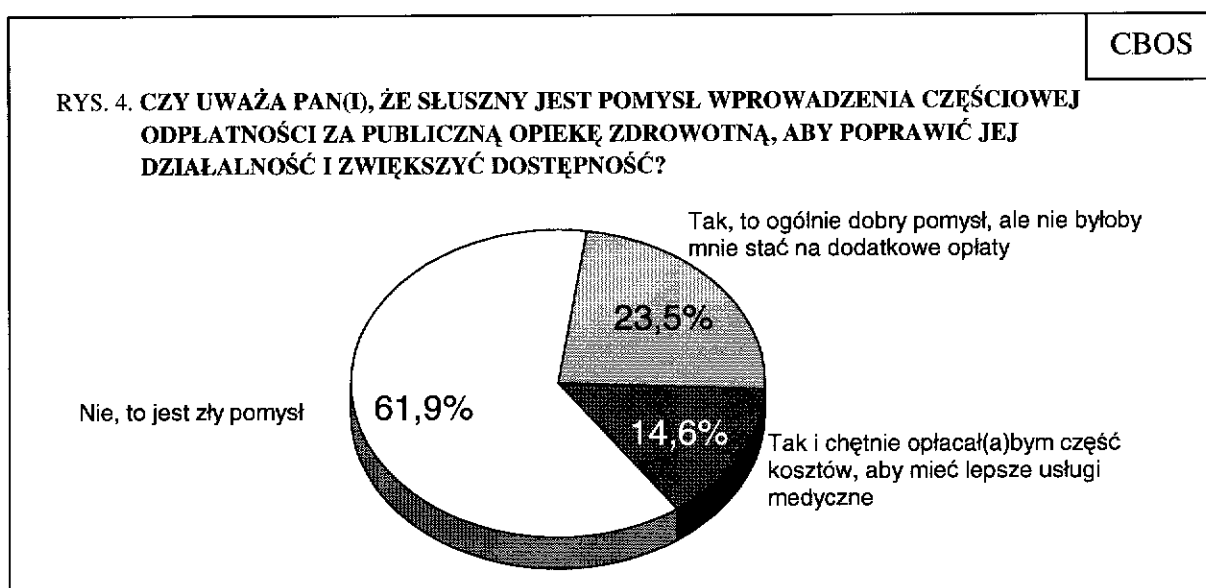
Trudności z uzyskaniem świadczeń najczęściej napotykali pacjenci z Mazowieckiego i Łódzkiego, a w drugiej kolejności – z Dolnośląskiego i Pomorskiego. Trzy pierwsze województwa charakteryzują się ponadprzeciętnym odsetkiem korzystających z płatnych świadczeń medycznych. Prawdopodobnie fakty te są ze sobą powiązane – osoby napotykające trudności kupowały usługi na wolnym rynku.

Najrzadziej o trudnościach mówią pacjenci z Opolskiego, Lubelskiego i Podkarpackiego.

AKCEPTACJA CZĘŚCIOWEJ ODPLATNOŚCI ZA USŁUGI PUBLICZNEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ

Postulat wprowadzenia częściowej odpłatności za usługi publicznej służby zdrowia, w celu poprawy jej jakości i zwiększenia dostępności, spotyka się ze sprzeciwem większości mieszkańców Polski – 61,9% uważa ten pomysł za zły. Niespełna jedna czwarta ankietowanych (23,5%) sądzi natomiast, że ogólnie jest to dobre rozwiązanie, lecz ich samych nie byłoby stać na ponoszenie dodatkowych opłat. Niewielka grupa (14,6%) deklaruje chęć opłacania części kosztów, aby mieć lepsze usługi medyczne.

Im badani są lepiej wykształceni i mają lepsze warunki materialne, tym częściej skłonni są popierać to rozwiązanie i deklarują chęć ponoszenia dodatkowych opłat. Zdecydowana większość lekarzy sądzi, że wprowadzenie częściowej odpłatności poprawi działalność opieki zdrowotnej, i jest skłonna opłacać część kosztów własnego leczenia.

Tabela 5

Cechy socjodemograficzne		Czy uważa Pan(i), że słuszny jest pomysł wprowadzenia częściowej odpłatności za usługi publicznej służby zdrowia, aby poprawić jej działalność i zwiększyć dostępność?		
		Tak i chętnie opłacał(a)bym część kosztów, aby mieć lepsze usługi medyczne	Tak, to ogólnie dobry pomysł, ale nie byłoby mnie stać na dodatkowe opłaty	Nie, to jest zły pomysł
		w procentach		
Dochody na jedną osobę	Do 300 zł	3,3	27,8	68,8
	301-500	5,4	29,2	65,4
	501-900	9,6	27,6	62,8
	901-1200	15,6	26,5	57,9
	Powyżej 1200 zł	29,8	18,6	51,6
	Brak danych	16,2	19,7	64,1
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	3,2	19,9	76,9
	Podstawowe	3,5	23,9	72,6
	Gimnazjalne	12,1	28,5	59,3
	Zasadnicze zawodowe	6,9	25,0	68,2
	Niepełne średnie	13,8	26,6	59,6
	Średnie ogólnokształcące	17,2	22,6	60,2
	Średnie zawodowe	15,1	24,7	60,2
	Pomaturalne	21,5	23,5	55,0
	Niepełne wyższe	26,1	22,6	51,3
	Wyższe licencjackie lub zawodowe	26,7	20,8	52,5
	Wyższe magisterskie	34,9	18,7	46,4
	Wyższe ze st. co najmniej doktora	66,0	14,7	19,3
	Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kierownicza	41,9	14,9
Inżynierowie		43,4	14,8	41,8
Lekarze		68,3	11,4	20,3
Prawnicy		35,3	15,3	49,4
Nauczyciele		26,9	24,6	48,5
Pozost. specjaliści z wyższ. wyksz.		35,4	14,9	49,6
Specjaliści niższego szczebla		23,4	21,3	55,2
Mistrzowie-technicy		20,3	24,1	55,5
Pielęgniarki, położne, sanitariusze		21,7	25,6	52,6
Pracownicy usług		12,5	24,9	62,5
Górnicy		28,5	20,3	51,2
Inni robotnicy wykwalifikowani		10,2	21,8	68,0
Robotnicy niewykwalifikowani		6,7	26,2	67,1
Robotnicy najemni w rolnictwie		6,3	35,1	58,6
Rolnicy		7,6	25,0	67,4
Pracujący na własny rachunek		31,2	14,5	54,3
Bierni zawodowo	Uczniowie, studenci	21,1	24,3	54,6
	Renciści	5,5	25,7	68,8
	Emeryci	9,5	25,1	65,4
	Bezrobotni	6,9	24,8	68,4
	Zajmujący się domem	10,6	28,1	61,3
	Niepracujący z innych powodów	13,2	24,1	62,7

DOSTĘPNOŚĆ USŁUG MEDYCZNYCH

Podstawowa opieka lekarska jest w Polsce powszechnie dostępna, zarówno w mieście, jak i na wsi. Pojawiają się jednak problemy z zapewnieniem mieszkańcom wsi i małych miast pomocy lekarza specjalisty, a także leczenia szpitalnego.

Niemal wszyscy respondenci mają w swojej okolicy lekarza pierwszego kontaktu (99,4%, w tym 85,2% twierdzi, że jest łatwo dostępny), podobnie jak lekarza dentystę (96,9%, w tym 61,6% – łatwo dostępny) czy ginekologa (93%, w tym 67,7% – łatwo dostępny). Dość dużo osób ma też dostęp do laboratoriów przeprowadzających analizy i badania diagnostyczne (89,6%, w tym 64,5% uważa, że są one łatwo dostępne).

Do ośrodków fizjoterapii lub centrów rehabilitacji dostęp ma nieco mniejsza grupa respondentów (83,0%, w tym 45,1% – łatwy dostęp). Zdecydowana większość ankietowanych ma w najbliższej okolicy szpital (79,6%, w tym 57,3% twierdzi, że jest łatwo dostępny). Podobnie przedstawia się dostępność izby porodowej bądź położnej – 78,0% badanych twierdzi, że tego typu usługi medyczne są dostępne w najbliższej okolicy, z czego 59,9% jest zdania, że są łatwo dostępne.

Tabela 6

Czy w Pana(i) mieście, gminie lub najbliższej okolicy dostępne są następujące usługi medyczne?	Tak, łatwo dostępne	Tak, ale trudno dostępne	Nie
	w procentach		
Lekarz ogólny (pierwszego kontaktu)	85,2	14,2	0,6
Ginekolog	67,7	25,3	7,0
Dentysta (stomatolog)	61,6	35,3	3,1
Inni lekarze specjaliści	40,2	49,4	10,4
Laboratorium analityczne, rentgenologiczne i inne diagnostyczne	64,5	25,1	10,4
Izba porodowa, położna	59,9	18,1	22,0
Ośrodek fizjoterapii lub centrum rehabilitacji	45,1	37,9	17,0
Szpital	57,3	22,3	20,4

Dostępność usług medycznych jest na wsi i w najmniejszych miastach znacznie niższa niż w miastach średnich i dużych. Właściwie wszyscy mieszkańcy wsi mają dostęp do lekarza ogólnego (lekarza pierwszego kontaktu), zdecydowana większość ma w okolicy dentystę i ginekologa. Z wizytą u lekarza specjalisty, a także na badania diagnostyczne znacząca część mieszkańców wsi musi jechać poza najbliższą okolicę. Blisko cztery dziesiąte z tej grupy

respondentów nie ma w okolicy szpitala. Szczególnie trudna jest sytuacja kobiet w ciąży: jedynie nieznaczna większość mieszkańców wsi ma w okolicy izbę porodową lub położną.

Pod względem dostępu do opieki zdrowotnej sytuacja mieszkańców małych miast jest lepsza niż mieszkańców wsi, lecz gorsza niż osób mieszkających w większych miastach. Często nie mają oni w okolicy szpitala ani izby porodowej (położnej).

Jeżeli weźmiemy pod uwagę dostępność świadczeń w poszczególnych województwach, to okazuje się, że najlepsza sytuacja jest w Śląskiem i Łódzkim, a najgorsza – w Lubelskiem. Różnice te w głównej mierze wynikają z różnic w stopniu urbanizacji danego regionu.

Tabela 7

Miejsce zamieszkania respondentów		Dostępność usług medycznych (odsetki deklarujących, że dane usługi dostępne są w mieście, gminie lub najbliższej okolicy – łącznie odpowiedzi „łatwo dostępne” i „trudno dostępne”)							
		Lekarz ogólny	Ginekolog	Dentysta	Inny specjalista	Laboratorium	Izba porodowa	Ośrodek fizjoterapii	Szpital
Ogółem		99,4	93,0	96,9	89,6	89,6	78,0	83,0	79,6
Miejsce zamieszkania	Wieś	98,6	83,5	93,8	76,8	75,9	57,4	65,1	59,1
	Miasto poniżej 20 tys.	100,0	96,8	98,6	92,1	92,3	69,5	82,9	71,2
	od 20 tys. do 49 999	100,0	99,2	98,9	98,7	99,1	91,7	95,1	93,1
	od 50 tys. do 99 999	99,8	99,5	99,2	98,8	99,2	98,2	97,8	99,0
	od 100 tys. do 499 999	99,9	99,4	99,3	98,6	99,4	98,7	97,3	98,8
	500 tys. i więcej mieszkańców	99,8	99,3	97,9	97,9	99,2	97,7	96,9	98,3
Województwo	Dolnośląskie	99,5	94,6	97,3	93,7	95,8	80,9	85,3	84,6
	Kujawsko-pomorskie	99,8	94,3	98,2	86,3	80,6	75,7	76,2	76,2
	Lubelskie	99,2	84,8	95,5	83,1	83,0	70,1	71,7	73,1
	Lubuskie	99,5	92,8	97,1	91,3	91,9	79,2	85,5	83,0
	Łódzkie	99,3	95,1	96,2	91,5	93,1	81,8	88,3	86,0
	Małopolskie	99,5	96,2	97,3	91,5	90,7	76,7	83,8	76,5
	Mazowieckie	98,1	88,4	93,3	84,9	84,8	74,3	77,2	76,0
	Opolskie	99,7	91,5	98,3	88,4	89,5	76,2	87,8	78,2
	Podkarpackie	99,3	87,2	96,2	86,7	89,6	75,9	87,1	77,9
	Podlaskie	99,8	92,8	96,9	87,5	87,8	78,7	80,4	79,7
	Pomorskie	99,8	95,1	97,7	90,9	89,6	77,0	85,5	77,4
	Śląskie	99,8	96,5	98,6	93,7	94,3	88,3	89,8	88,9
	Świętokrzyskie	100,0	96,0	97,7	91,0	92,3	80,5	84,2	80,5
	Warmińsko-mazurskie	99,7	94,7	99,0	91,4	90,6	79,7	85,7	83,4
	Wielkopolskie	99,5	93,6	97,9	88,9	88,9	71,9	78,8	72,3
	Zachodnio-pomorskie	99,6	95,5	97,6	92,3	91,4	76,8	85,1	78,9

Ogólnie rzecz biorąc, pozycja społeczna w niewielkim stopniu wpływa na korzystanie ze świadczeń zdrowotnych, jednak ma ona wyraźny wpływ na ich rodzaj. Im lepsze położenie społeczne, tym częściej respondenci uzupełniają ofertę NFZ o usługi medyczne opłacane we własnym zakresie, jednak rzadko całkowicie zastępują je prywatnymi świadczeniami. W półroczu poprzedzającym naszą sondaż połowa pacjentów opłacała usługi medyczne z własnej kieszeni. Korzystanie z usług prywatnych jest najbardziej rozpowszechnione w regionach, gdzie najczęściej pojawiają się problemy z dostępem do świadczeń.

Choć dostęp do infrastruktury medycznej jest dobry, zauważalne są znaczne różnice pomiędzy wsiami i miasteczkami, z jednej strony, a miastami średnimi i dużymi – z drugiej. Znaczna część mieszkańców wsi nie ma w swojej okolicy szpitala, izby porodowej, laboratorium analitycznego. Najgorzej pod tym względem wypada województwo lubelskie.

Opracował

Michał WENZEL